

РАДЯНСЬКО-РОСІЙСЬКА ПРОПАГАНДА ЯК ЗАСІБ ПРОСУВАННЯ НАРАТИВІВ ТА СПОСІБ ВТРУЧАННЯ В ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Євген Соломін

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
пл. Народна, 3, 88000, Ужгород, Україна
e-mail: yevgen.solomin@uzhnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6770-5505>*

У статті досліджена діяльність регіональних телекомпаній Луганщини у різний історичний період та констатована його залежність спочатку від радянсько-партійної ідеології, згодом – від її пострадянської модифікації та 5-ї колони й до просування видозміненої радянської ідеології – «русского міра»; проаналізоване функціонування ТБ в умовах гібридних викликів та його знищення в ході триваючої війни. Відзначено особливості просування різними комунікаційними каналами російських наративів у регіональне медіаполе.

Ключові слова: регіональне телебачення, інформаційна війна, медіапростір, контент, інформаційні потоки, гібридна війна.

Постановка проблеми.

Війна росії проти України, яка розпочалась у 2014 р. із захоплення окремих районів Луганської, Донецької областей та АРК і 24 лютого 2022 р. переросла у повномасштабне вторгнення, стала катастрофою для існуючої в Європі та світі глобальної системи безпеки, показала безпорадність світових безпекових інституцій до швидких і ефективних дій стосовно країни-агресора. Військові дії на суходолі загострили проблему іншого виду війни – інформаційної, яка велася не тільки в Україні, але й на європейському та американському континентах, де вільно існували та проводили масовокомунікаційну діяльність російські пропагандистські медіа, фіксувались втручання у вибори країн західного світу, DDoS та кібератаки. Російська пропагандистська машина користувалась недоторканістю одного з базових і непорушних принципів демократичного суспільства – свободою слова, просуваючи, в т. ч. і через медіа, свої наративи. Відсутність обмежень та заборон діяльності російських пропагандистських медіа та системи чіткої верифікації такої інформації спричиняло поширенню дезінформації, фейків, проведення ІПСО, просуванню ворожих наративів у регіональний, національний та європейський порядок денний. Наше дослідження актуалізує комунікаційну діяльність регіональних мовників в інформаційному просторі Луганської області, де численні ворожі інформаційними атаками передували

вторгненню російських окупаційних військ (у 2014 та 2022 рр.). Мета статті – багатоаспектне дослідження масмедійної діяльності телекомпаній Луганщини в передвоєнний та воєнний періоди та особливості інтеграції (про)російського порядку денного в інфопростір регіону, що передбачає вирішення наступних завдань: визначення особливостей розвитку регіональної системи телемовлення в умовах транскордонних впливів у різні періоди його існування; розкриття основних каналів просування російських наративів у регіональному медіаполі та з урахуванням набутого Україною досвіду війни (інформаційної та триваючої повномасштабної) окреслити важливі складові деокупації суверенного національного інформаційного простору та його оптимального захисту від ворожих атак у майбутньому.

Теоретичне підґрунтя.

Теоретичною основою осмислення проблематики стали дослідження Ю. Бідзілі¹ з аналізом ключових факторів стійкості інформаційного поля та засобів протидії держави кібертероризму, зростанні впливу інформаційно-комунікаційних технологій; В. Лизанчука², присвячених вивченню функціональних рис засобів масової комунікації в кризових умовах, які осмислюються крізь призму політико-ідеологічних, соціально-економічних, морально-духовних процесів журналістської творчості; М. Бутиріної³ з аналізом різноаспектних виявів медіанаративів у практичній діяльності ЗМК. Важливими є дослідження Є. Соломіна⁴, пов'язані з аналізом контенту, каналів поширення та механізмів протидії інформаційним атакам⁵ та особливостям функціонування національного телепростору в прикордонних регіонах Сходу, етапам анексії частини національного інформаційного простору⁶. Цікавими є дослідження масовокомунікаційної діяльності у різних регіонах України – Луганщині⁷, Львівщині, Сумах, АР Крим, Харківщині⁸.

Методологічна основа дослідження.

У процесі роботи над проблематикою статті використовувався описовий, класифікаційний, порівняльно-історичний методи, що дозволило регіональний телепростір розглянути у контексті історичних трансформацій та виділити етапність у розвитку, виявити системоутворюючі фактори, що дало можливість перейти від розгляду пев-

¹ Bidzilya, Y. M., Solomin, Y. O., Shapovalova, N. V., Georgiievskaya, V. V., & Poplavskaya, N. M. (2021). The stability of State information in the face of terrorist threats. *Cuestiones Politicas*, 39(70), pp. 250-269.

² Лизанчук, В. В. (Ред.) (2021). *Телевізійна та радіокомунікація: історія, теорія, новітні практики: Підручник*. ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 420 с.

³ Бутиріна, М., Бахметьєва, А., Гудошник, О., Кирилова, О. та Хотюн, Л. (2022). *Медіанаративи* (колективна монографія), Ліра, Дніпро, 116 с.

⁴ Соломін, Є. О. (2016). Інформаційна безпека України: від анексії до концепції через війну на сході. *Теле- та радіожурналістика*. 2016. Вип. 15. С. 68–72.

⁵ Соломін, Є. О. (2016). Луганське телебачення: медійне підґрунтя російського військового вторгнення в Україну. *Наукові записки Інституту журналістики*. Липень–вересень. Том 3 (64). С. 44–48.

⁶ Соломін, Є. О. (2021). Україноцентризм і пропаганда: реалії регіонального телемовлення Луганщини. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: журналістика*. Львів. Вип. 1. № 2. С. 33–39.

⁷ Соломін, Є. О. (2015). *Телевізійні новини. Луганський досвід: Монографія*. ФОП Береза А.Е., Ужгород, 209 с.

⁸ Дворянин, П. Я. (2016). *Новини на регіональному телебаченні: українськоцентрична парадигма: Автореферат дисертації (соц. комун.)*, Львівський національний університет ім. І. Франка, Львів, 20 с.

них елементів до аналізу системи. Системний підхід виявив тенденції щодо масово-комунікаційної діяльності в умовах транскордонних впливів. Метод узагальнення дозволив сформулювати відповідні висновки й пропозиції для подальшого дослідження телевізійного простору після деокупації та варіантів його захисту в подальшій перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Історія становлення та розвитку національного та регіонального телебачення⁹ періодизована різними науковцями¹⁰, засвідчила етапність розвитку цієї індустрії. Зокрема, луганське регіональне телемовлення від моменту перших етерів (1958 р.) до часу відновлення державної незалежності (24 серпня 1991 р.), т. б. у період радянської окупації України, як власне і період до початку першої стадії війни з росією у 2014 р., засвідчив взаємозв'язок соціально-політичних змін у країні з контентом. Періоду хрущовської «відлиги» характерний бурхливий розвиток регіональної медіаіндустрії з контентом, в основі якого копійовані жанри тогочасної періодики – тележурнали та циклові передачі. Період брежнєвського застою відзначився гальмуванням свобод та поступу до регіоналізації, скороченням мовлення телестудій та повній стагнації системи обласного телемовлення в кінці 80-х – поч. 90-х рр., однак відбулось підвищення якості студійних передач, розвинувся творчо-технічний потенціал, що сприяло жанровому різноманіттю створюваних програм. Ранньому періоду відновленої Української Незалежності характерний подальший поступ до регіоналізації телемовлення, його демонополізація, збереження державного та утворення регіонального й місцевого недержавного мовлення. Контенту цього періоду характерний поступ до журналістських свобод, відкритості, інтерактивності, який час від часу змінювався прихованою цензурою, темниками та цілковитою залежністю від засновників (спонсорів, власників). Пізніше телемовники запровадили цифрові технології, які змінили контент із масового на індивідуальний.

Варто відзначити, що всі ці зміни вирішували кількісні показники в опануванні регіонального медіаполя, «хронотопічно окреслювали конвергентні й дивергентні властивості інформаційно-комунікативних процесів, що сприяло специфікації регіональної парадигми, яка протягом свого існування стверджувалася в стандартних зразках, набувала ознак історико-культурних традицій»¹¹. Сформована до 2014 р. система луганського регіонального, як складова національного медіаполя, продовжувала «традиції глибокої інтеграції медіа в політичний капітал, з легітимізацією таємних політичних рішень еліт, сприяла змиканню інтересів медіа, фінансово-економічних та політичних еліт і (проросійської – ЄС) регіональної влади»¹², яка фактично стала п'ятою колоною, та не позбулась найголовнішої радянської спадщини – контролю над ЗМК, але тепер вже не союзного, а російського.

Межі своєї присутності в інформаційному полі транскордонного регіону російська федерація не обмежувала існуючим державним кордоном, а навпаки інтегрувала свої комунікаційні ресурси в регіон. Повзучій анексії сприяла й роками не вирішувана проблема: технічна неспроможність регіональних та національних

⁹ Соломін, Є. О. (2015). *Телевізійні новини. Луганський досвід: Монографія*. ФОП Береза А.Е., Ужгород, с. 32.

¹⁰ Там само, с. 22.

¹¹ Там само, с. 204.

¹² Там само, с. 202.

мовників покрити сигналом прикордонні українські райони, в які безпроблемно заходив російський контент. Сюди варто додати ще й пряму ретрансляцію на власних (українських) частотних ресурсах цілих блоків (у першу чергу інформаційних) російського пропагандистського «Першого каналу» одним з найбільших луганських регіональних мовників¹³, присутність російських каналів у мережах провайдерів кабельного телебачення¹⁴, аналоговому, а згодом і цифровому форматах мовлення. При цьому радіочастотний ресурс України дивним чином не конфліктував із сигналом з росії. Соціологічні дослідження¹⁵, проведені у 2013 р. у Луганській області, засвідчили доволі високий рейтинг російських каналів (ОРТ, НТВ, РТР – сукупно 20,1%), а «проімперська риторика та пропаганда росіян в українському медіаполі сприяли формуванню схвального ставлення до путінсько-російської політики»¹⁶.

У період контрверсійних подій така глибока інтеграція медіа в регіональну політичну вертикаль (яка була сформована комсомолом, вихована радянською системою, загартована в період незалежності на антиукраїнських позиціях та зцементована владними повноваженнями й сприймала ЗМК як один з елементів самозбереження та панування) сприяла посиленню політичного маніпулювання, здійснення інформаційних атак. Це було характерно в період висвітленні президентських перегонів (2004 та 2010 рр.), українсько-російської газової кризи та інформаційних випадках у бік України після озвучення тез про якнайшвидший вступ держави до зони вільної торгівлі з ЄС, євроінтеграції та ін. Прагматичність інформаційних атак у бік України у 2000-2004 рр. мала й цілком конкретні наслідки. Широкого інформаційного розголосу набула приватизація Лисичанського нафтопереробного заводу («Линос»), холдингової компанії «Луганськтепловоз» чи передача в концесію обласного комунального підприємства «Луганськвода». «Російські ЗМК постійно наголошували на тому, що лише російський інвестор здатен вивести ці підприємства до лідерів галузі. Пропагандистська кампанія в ЗМК досягла поставленої мети – названі підприємства Луганщини отримали російського власника, проте про “лідерів галузі” ніхто вже не згадував»¹⁷.

Існуючі медіаресурси доповнювалися й новими регіональними активами. До таких в Луганській області варто віднести, створене у 2004 р., закрите акціонерне товариство «Луганське обласне телебачення» (ЗАТ «ЛОТ»). У регіоні стало два господарюючих суб'єкти – Луганська ОДТРК, яка мала свій канал «ЛОТ» і ліцензію на мовлення, і ЗАТ «ЛОТ», засновниками якого виступили Луганська обласна рада (49% акцій) і приватна корпорація «Новий Донбас» (51% акцій), яку пов'язували з тодішнім міністром ПЕК України Ю. Бойко (співголова забороненої в Україні партії «ОПЗЖ»), яке використало логотип «ЛОТ» і, по-суті, мало виробляти телевізійний продукт і передавати його ОДТРК для трансляції, однак без ліцензії розпочало мовлення. Слід зазначити, що подібного прецеденту в Україні на той момент не було. Фінансова схема роботи компаній виглядала так: ЗАТ «ЛОТ» платило ЛОДТРК за виходи на його каналі; ЛОДТРК, у свою чергу, платила за трансляцію сигналу ра-

¹³ Соломін, Є.О. (2015). *Телевізійні новини. Луганський досвід: Монографія*. ФОП Береза А.Е., Ужгород, с. 47.

¹⁴ Там само, с. 69.

¹⁵ Там само, с. 66.

¹⁶ Там само, с. 47.

¹⁷ Там само, с. 92.

діотелевізійному передавальному центру (РТПЦ); РТПЦ розраховувався за оренду передавачів з їх власником – ЗАТ «ЛОТ».

Зліт продакшн-студії припав якраз на початок президентської виборчої кампанії 2004 р., у ході якої ЗАТ «ЛОТ» перетворився на політичний проєкт кандидата в президенти В. Януковича, і зник після програшу останнім виборів. Нове керівництво ЛОДТРК розірвало угоду із ЗАТ «ЛОТ» й ефірний час повернувся до державного телебачення. Наразі діяльність ЗАТ «ЛОТ» засвідчила ряд важливих тенденцій у розвитку тогочасного мовлення. По-перше, вчергове підтверджено повну фінансово-політичну залежність медіа від засновників та ігнорування журналістських стандартів при повному пануванні цензури та темників, що характерно для українських медіа періоду до Помаранчевої Революції. По-друге, в Україні була здійснена перша спроба фактичної приватизації ефірного часу регіонального державного каналу приватною компанією. Коштом обласного бюджету закупилися передавачі для потреб державного регіонального каналу, а згодом їх у своє розпорядження отримав приватний мовник. При цьому саме він (приватний мовник) диктував умови державному каналу, визначав стратегію та тактику не лише свого розвитку, але й кроки державного регіонального телемовника. Подібні схеми відчуження державного майна за аналогічним сценарієм існували в економіці, і вони вперше були перенесені в сферу масмедіа. Усе це – результат бездіяльності чи протекціонізму державних органів, які регламентують роботу телекомунікаційної системи (на той момент – Держтелерадіо) з одного боку, та чіткої інформаційної політики у сфері масмедіа проросійського керівництва Луганської області зразка 2002-2004 рр., з іншого. По-третє, створений телевізійний проєкт як додаток до політичної системи засвідчив подальшу політизацію медіасфери та її повноцінне використання як засобу проведення зомбування (у передвиборчій продукції, яка транслювалась на луганських каналах, експерти¹⁸ зафіксували «ефект 25-го кадру», технічні прийоми, спрямовані на вторгнення в психіку глядача, побудова відеоряду на основі ворожості до всього українського; розпалюванні міжнародної ворожнечі тощо). По-четверте, набутий досвід функціонування «ПіСУАР-ТВ» (від «Південно-східна українська автономна республіка»), створення якої обговорювалось у ході відомого з'їзду сепаратистів у 2014 р. у м. Северодонецьк – прообраз «лнр» та «днр» – та відповідного телебачення – Є. С.) та проведення ПІСО в подальшому (2010-2022 рр.) був використаний для просування російських наративів в українському інформаційному просторі, у т. ч. телеефірах каналів «112-Україна», «NewsOne», «ZIK» та ін.

Постпомаранчевий період (2005-2006 рр.) став для регіонального медіаполя поступом до розвитку демократичних свобод, у першу чергу свободи слова, що пов'язано з кадровими змінами в керівництві області (вперше її очолили не представники правлячої Партії Регіонів, а демократичних сил – О. Данілов (2005) та Г. Москаль (2005-2006 рр.) й ЛОДТРК (О. Небольсін).

Проте уже наприкінці 2006 р. до влади на Луганщині повертаються представники Партії Регіонів – О. Антіпов (голова Луганської ОДА у 2006-2010 рр.) та В. Пристюк (голова Луганської ОДА у 2010-2014 рр.). Політична сила відновлює контроль і над одним з найбільших медіаактивів – ЛОДТРК, директором якого стає Р. Мірош-

¹⁸ Цензор.Net. (2004). «Как зомбировали Восток. Мнения учёных», URL: <https://censor.net/ru/f2296071> (дата перегляду 17.02.2023).

ник, один з ідеологів «ПіСУАР-ТВ», экс-керівник ЗАТ «ЛОТ» (пізніше – представник бойовиків на Мінських переговорах трьохсторонньої контактної групи (з 2015 р.), «надзвичайний і повноважний посол лнр в рф» (2022 р.), людина, яка на блок-пости терористів надала списки всіх проукраїнських журналістів Луганщини (2014 р.).

Регіональний медіаресурс, який попри спроби модифікувати його від ідеологічної пострадянської моделі до бізнес-проектів, так і не зміг позбавитися радянської спадщини – політичної залежності, але став більш відкритим та часом плюралістичним. Проте маневрування між медіа як бізнесом та медіа як політичним інструментом завершувалось рівно тоді, коли виникала політична доцільність. І з 2006 р. регіональний мовник продовжив свій поступ в означеній парадигмі та знову доказав свою ідеологічну значимість під час президентських виборів 2010 р. (переміг В. Янукович) та особливо – Революції Гідності (2013-2014 рр.). Висвітлення подій революції в *російських* («беспорядки на Украине», «хаос», «смута», «волнения», «европогром», а учасники та активісти Євромайдану – це «толпа оппозиционеров», «желающие срочно стать европейцами», «разбежавшиеся евромайданщики», «разъяренные толпы», «штурмовики-знаменосцы», «поднимающий голову зверь – нацизм. Нацизм – это желание уничтожить инакомыслящих, инакодействующих... Нацизм – это когда страшно говорить, страшно выходить на улицу... На улицах полно провокаторов, бандитов и националистов, в любой момент готовых штурмовать правительственные здания и даже убивать», «Майдан – постановка», «смрадный табор», «Евромайдан – разруха в головах», «оппозиционеры-дикари») ¹⁹ та луганських *регіональних* («массовые беспорядки в столице», «эскалация насилия», «спроби повалення конституційного ладу», «так называемая оппозиция», «радикальні, агресивні дії учасників акцій протесту», «Євромайдан – джерело громадянської війни, засіб силового захоплення державної влади», «эскалация насилия», «участники беспорядков в центре Киева», «беззакония на улицах столицы», «київське пекло») ²⁰ медіа характерне порушення журналістських стандартів, негативний дискурс, просуванням проросійських наративів та підбурюванні до протестних дій («почути голос Сходу», «Донбас кормит Украину», «народ Донбасса», «братские народы», «православные традиции в противовес европейским ценностям», «гейропа», «восстановим нормальные кооперационные связи с Россией», «вступление в ЕС приведет к непредсказуемым последствиям», «ассоциация с ЕС на предложенных рабских условиях», «нужно осваивать российский рынок», «фактором фінансової стабільності України <...> – Росія» та ін.) ²¹. Така синхронізація у подачі інформації та подібність її інтерпретації є свідченням спланованої операції та її різнорівневу реалізацію (у даному разі мова йде про регіональне телемедіаполе, але варто враховувати й інші задіявані ресурси, у т. ч. на загальнонаціональному рівні).

Масовокомунікаційна діяльність регіональних медіа у період між 2011-2014 рр. засвідчувала його зростаюче розшарування на проросійський («ЛОТ» та «ЛКТ») та проукраїнський («ІРТА») сегменти. Причинно-наслідкові фактори цього явища лежать не в парадигмі розвитку медіа за демократичними стандартами, а в наближе-

¹⁹ Solomin, Yevhen, (2015). Luhansk regional television: from aggression on television screen to the war in the east. *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal*, 02 (06), p. 128.

²⁰ Ibid., p. 129.

²¹ Ibid., p. 130.

ності (віддаленості) власників каналів до панівної в країні партії (влади). Політичне дрейфування власника «ІРТИ» – від регіонального лідера Партії Регіонів та народного депутата з подальшими утисками його бізнесу однопартійцями і до прибічника Євромайдану – це й шлях телеканалу з відповідним переорієнтуванням контенту з наближенням до журналістських стандартів.

Натомість сформований в регіоні російськоорієнтований інформаційний каркас став одним із дієвих засобів спочатку інформаційної, а згодом і військової агресії російської федерації проти України у 2014 р. Війна нового покоління, або гібридна війна, як «комбінація конвенційних, іррегулярних та асиметричних засобів, що включають постійну маніпуляцію політичним та ідеологічним конфліктом, а також залучення сил спеціальних операцій та конвенційних збройних сил, агентів розвідки, політичних провокаторів, представників медіа, економічний шантаж; кібератаки; проксі-сервери та сурогати, пара-військові, терористичні й кримінальні елементи»²², призвела до окупації окремих територій Донеччини та Луганщини й знищення телекомпаній. У березні 2014 р. бойовики захопили «ІРТУ» та згодом припинили діяльність каналу; «ЛОТ» продовжував запрошувати представників терористичної організації «лнр» в ефір до червня 2014 р., а потім бойовики припинили мовлення; канал «ЛКТ» продовжував діяльність до початку липня 2014 р. з контентом, у якому – «зневага до всього українського, чинної влади та осанна терористичній «лнр» та її керівникам, піднесенням тамтешніми телевізійниками до рангу офіційних осіб. А ще – транслявання антиукраїнських меседжів та офіційних повідомлень російської влади»²³.

Технічну базу, апаратно-студійні комплекси регіональних телеканалів терористи «націоналізували» та запровадили власне мовлення й почали ретрансляцію усіх загальноросійських та федеральних телеканалів. Інформаційне поле у період 2014-2022 рр. характеризувалось незворотною анексією частини суверенного інформаційного поля України. Тимчасово окуповані території потрапили під прямий вплив російського пропагандистського мовлення, а сигнал з підконтрольної України території росіяни заблокували і він фактично став недоступним в аналоговому та цифровому форматах. Інформаційний простір окупованих територій характеризується віртуальністю, наповнений фейками, дезінформацією. Пропагандисти з росії «засобами впливу для смислової легалізації створюються уявні об'єкти, яких ані фактично, ані юридично не існує, як от «Новоросія», «ввічливі люди» (бойовики з автоматами), «народний губернатор» (нелегітимний самозванець); для дезінформації за допомогою старих символів утворювалися образи з новим значенням – «фашисти», «хунта», «карателі» тощо. Натомість на висвітлення внутрішніх проблем РФ та її сателітів з так званих «луганської народної республіки» і «донецької народної республіки» накладено інформаційне ембарго, використовується технологія вилучення з обігу негативних інформаційних символів»²⁴.

²² Newson, Robert A. (2014), «Counter-Unconventional Warfare Is the Way of the Future. How Can We Get There?» *In Janine Davidson Blogspot: Defense in Depth*. October 23.

²³ Детектор медіа (2014). «Гра в одні ворота й «окупаційне» телебачення», URL: <https://detector.media/regionalni-telenovini/article/164880/2014-08-14-gra-v-odni-vorota-y-okupatsiynе-telebachennya/> (дата перегляду 19.02.2023).

²⁴ Баровська, А. (Ред.) (2016). *Інформаційні виклики гібридної війни : контент, канали, механізми протидії*, НІСД, Київ, с. 47

У 2014-2015 рр. у Сєвєродонєцьку, який став новим (тимчасовим) обласним центром Луганщини, вдалося релакувати телеканали «ІРТА» та «ЛОТ», які стали медіапереселенцями. «ЛОТ» об'єднався з телеканалом «До ТеБє» (Донєцька ОДТРК) і це дало змогу відновити мовлення й на Донєччину. У процесі реорганізації з державного на суспільне змінилась назва на «UA: Донбас», а згодом на «Суспільне Донбас». У 2020 р. у регіоні почав мовлення телеканал «Донбас-онлайн» (ТОВ «ТРК “Донбас онлайн”») та з березня – міжрегіональний телеканал «Дом» (Державне підприємство «Мультимедійна платформа іномовлення України») (орієнтований на мовлення в ОРДЛО). Контенту цього періоду характерна орієнтація та журналістські стандарти, тяжіння до україноцентричності, різножанровості, орієнтація на регіональну аудиторію, у т. ч. і ту, яка проживала на тимчасово окупованих територіях. Проте телеорганізації не були позбавлені давньої проблеми регіонального мовлення – політичної заангажованості. Постійними ньюзмейкерами телеканалу «Донбас-онлайн» були представники партії «ОПЗЖ» (Ю. Бойко та ін.), «Нашого краю» (С. Шахов та ін.) та ін. політичних сил п'ятої колони. «ІРТА» зберегла вплив свого незмінного власника В. Ландіка.

Усі регіональні медіаорганізації Луганщини працювали в умовах реальних бойових дій на прилеглий території, небезпеки журналістської діяльності, триваючої інформаційної агресії, дезінформації, кібератак. Сформований досвід гібридної війни дозволив частково ідентифікувати задіявані країною-агресором механізми дестабілізації та маніпуляції, втручань в інформаційне поле та задіявати превентивні механізми захисту. Відключення російського телебачення, яке відбулося в Україні у 2014 р., на Луганщині не мало ефекту нівелювання інформаційного впливу, адже з одного боку через українські ресурси заходив необмежений віртуальний, серіально-музично-культурницький продукт, через вітчизняні проросійські медіа – наративи країни-агресора, а з іншого – неподоланим викликом для системи національної безпеки залишалось безперешкодне входження в медіаполе та віртуальний простір пропагандистського продукту з ОРДЛО та Росії доступними на Луганщині каналами цифрового та аналогового мовлення. Кодування Україною свого телевізійного сигналу протиставлялось безперешкодним та безкоштовним доступом до російського телебачення в прикордонному регіоні, яким є Луганщина. Тож «інволюція смислів, пропаганда, яка будується на ідеї повернення радянських штучних смислів і ментальних конструктів»²⁵ як і інші складові системи задіяваних впливів працювали цілодобово і не один рік.

Новий етап війни, який відновився у вигляді повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р., призвів до втрати нових українських територій, повної анексії суверенного інформаційного простору в межах Луганської та більшої частини Донєцької областей й поширення російського пропагандистського мовлення на нові окуповані райони. Чергову релокацію з Сєвєродонєцька та Краматорська вдалося здійснити лугансько-донєцькій філії «Суспільне Донбас». Телеканал «Дом» втратив всі передавальні потужності навколо ОРДЛО, але відновив свою діяльність, частково змінивши програмну концепцію. Решта ТРК припинила мовлення, втративши значну частину обладнання та творчо-технічних працівників. На сьогодні мова йде

²⁵ Додонов, Р. (Ред.) (2017). Гібридна війна: in verbo et in praxi (колективна монографія). Вінниця. с. 141-142.

про повне знищення українського регіонального на національного інформаційного простору в адмінкордонах Луганської та частково – Донецької області.

Результати і перспективи подальших досліджень обговорення.

Подальші дослідження залежатимуть від ситуації на фронті і ґрунтуватимуться на результатах триваючої національно-визвольної війни українського народу. Проте у період триваючої війни досвід України може бути використаний у дослідженнях щодо російського інформаційного втручання, розпалюванні ворожнечі, ненависті між народами, просуванню наративів в українському та міжнародному інформаційному просторі, верифікації критеріїв розмежування деструктивної для демократії інформації та дійсного вияву свободи слова та створення міжнародної платформи для обміну інформацією щодо загроз, дезінформації, наративів і їх швидкого нівелювання.

Висновки.

Масовокомунікаційна діяльність телекомпаній Луганщини в різний історичний період показала свою спроможність в оволодінні регіональним, як складовою національного інформаційного простору, його утриманні та наповненні програмним продуктом. Різноманітність та різноформатність контенту, однак, не була позбавлена спочатку радянсько-партійної ідеології (1958-1991 рр.), з її подальшою пострадянською модифікацією та політичним нашаруванням (1991-2004 рр.) антиукраїнських сил; з насиченням (2004-2014 рр.) інформаційного простору не українськими інформаційними потоками та просуванням символів, світоглядно-філософських концептів оновленої радянської ідеології – «русского міра» та подальшого функціонування (2014-2022 рр.) в умовах реальних військових дій на Сході, цілого спектру гібридних викликів, вкидів, маніпулювань, втручань та просування різними комунікаційними каналами російських наративів у регіональне, національне та світове медіаполе.

Перемога України та поразка росії, деокупація всіх українських земель у межах міжнародно визнаних кордонів, дозволить почати процес реінтеграції територій, у т. ч. і відбудові регіонального, як складовою національного, медіаполя на засадах розбудови національної держави та євроатлантичних демократичних принципах, що стане точкою неповернення до пострадянської системи функціонування медіа та суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Баровська, А. (Ред.) (2016). *Інформаційні виклики гібридної війни : контент, канали, механізми протидії*, НІСД, Київ, 109 с.
2. Бутиріна, М., Бахметьєва, А., Гудошник, О., Кирилова, О. та Хотюн, Л. (2022). *Медіанаративи* (колективна монографія), Ліра, Дніпро. 116 с.
3. Дворянин, П. Я. (2016). *Новини на регіональному телебаченні: українськоцентрична парадигма* : Автореферат дисертації (соц. комун.), Львівський національний університет ім. І. Франка, Львів, 20 с.
4. Детектор медіа (2014). «Гра в одні ворота й «окупаційне» телебачення», доступно за адресою <https://detector.media/regionalni-telenovini/article/164880/2014-08-14-gra-v-odni-vorota-y-okupatsiyne-telebachennya/> (дата перегляду 19 лютого 2023).

5. Додонов, Р. (Ред.) (2017). Гібридна війна: in verbo et in praxi (колективна монографія). Вінниця. 412 с.
6. Лизанчук, В. В. (Ред.) (2021). *Телевізійна та радіокомунікація: історія, теорія, новітні практики: Підручник*. ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 420 с.
7. Соломін, Є. О. (2016). Луганське телебачення: медійне підгрунття російського військового вторгнення в Україну. *Наукові записки Інституту журналістики*. Липень–вересень. Том 3 (64). С. 44–48.
8. Соломін, Є. О. (2016). Інформаційна безпека України: від анексії до концепції через війну на сході. *Теле- та радіожурналістика*. 2016. Вип. 15. С. 68–72.
9. Соломін, Є. О. (2021). Україноцентризм і пропаганда: реалії регіонального телемовлення Луганщини. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: журналістика*. Львів. Вип. 1. № 2. С. 33–39.
10. Соломін, Євген. (2015). *Телевізійні новини. Луганський досвід : Монографія*. ФОП А. Е Береза, Ужгород. 209 с.
11. Цензор.Net. (2004). «Как зомбировали Восток. Мнения учёных», доступно за адресою: <https://censor.net/ru/f2296071> (дата перегляду 17 лютого 2023).
12. Bidzilya, Y. M., Solomin, Y. O., Shapovalova, H. V., Georgiievska, V. V., & Poplavska, N. M. (2021). «The stability of State information in the face of terrorist threats». *Cuestiones Políticas*, 39(70), pp. 250-269.
13. Newson, Robert A. (2014). «Counter-Unconventional Warfare Is the Way of the Future. How Can We Get There?» *In Janine Davidson Blogspot: Defense in Depth*. October 23.
14. Solomin, Yevhen (2015). «Luhansk regional television: from aggression on television screen to the war in the east». *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal*, 02 (06), pp. 120-133.

REFERENCES

1. Barovskaya, A. (Ed.) (2016). *Information challenges of hybrid war: content, channels, mechanisms of counteraction*, NISD, Kyiv, 109 p.
2. Butyrina, M., Bakhmetyeva, A., Gudoshnyk, O., Kyrylova, O. & Khotyun, L. (2022). *Medianarratives* (collective monograph), Lira, Dnipro. 116 p.
3. Censor.Net. (2004). «How the East was zombie. The opinions of scientists», available at: <https://censor.net/ru/f2296071> (accessed 17 February 2023).
4. Detector Media (2014). «One goal game and «occupation» television», available at: <https://detector.media/regionalni-telenovini/article/164880/2014-08-14-gra-v-odni-vorota-y-okupatsiyne-telebachennya/> (accessed 19 February 2023).
5. Dodonov, R. (Ed.) (2017). *Hybrid war: in verbo et in praxi* (collective monograph). Vinnitsa. 412 p.
6. Dvoryanin, P. Ya. (2016). *News on regional television: the Ukrainian-centric paradigm*: PhD abstract (Social Commun.), Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 20 p.
7. Lizanchuk, V. V. (Ed.) (2021). *Television and radio communication: history, theory, recent practices*. Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 420 p.
8. Solomin, Ye. O. (2016). Information security of Ukraine: from annexation to concept through the war in the east. TV and radio journalism. issue 15. pp. 68–72.

9. Solomin, Ye. O. (2016). Lugansk Television: The media basis of the Russian military invasion of Ukraine. *Scientific notes of the Institute of Journalism*. July-September. Vol. 3 (64). P. 44-48.
10. Solomin, Ye. O. (2021), Ukrainocentrism and propaganda: realities of regional television broadcasting in Luhansk Region. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University series: «Journalistic sciences»*. Lviv. issue 1. no. 2. pp. 33-39.
11. Solomin, Yevhen (2015). *TV news. Luhansk experience* : Monograph. FOP A.E. Bereza, Uzhgorod. 209 p.
12. Bidzilya, Y. M., Solomin, Y. O., Shapovalova, H. V., Georgiievskaya, V. V., & Poplavskaya, N. M. (2021). «The stability of State information in the face of terrorist threats». *Cuestiones Politicas*, 39(70), pp. 250-269.
13. Newson, Robert A. (2014). «Counter-Unconventional Warfare Is the Way of the Future. How Can We Get There?» *In Janine Davidson Blogspot: Defense in Depth*. October 23.
14. Solomin, Yevhen (2015). «Luhansk regional television: from aggression on television screen to the war in the east». *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal*, 02 (06), pp. 120-133.

SOVIET-RUSSIAN PROPAGANDA AS A WAY TO PROMOTE NARRATIVES AND INTERFERE IN THE INFORMATION SPACE: REGIONAL ASPECT

Yevhen Solomin

*Uzhhorod National University,
Narodna Square, 3, 88000, Uzhhorod, Ukraine
e-mail: yevgen.solomin@uzhnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6770-5505>*

The article updates the activities of regional broadcasters in the information space of the Luhansk region, where numerous enemy information attacks preceded the invasion of the Russian occupation forces. *Main objective of the study* - mass media activities of the Luhansk region's television companies in the pre-war and post-war periods and the specifics of the integration of the (pro) Russian agenda into the region's information space.

The *study was done* out using a descriptive, classification, comparative-historical method, which made it possible to consider the regional telespace in the context of historical transformations and highlight stages in development, identify system-forming factors, which made it possible to move from the consideration of certain elements to the analysis of the system.

Conclusions. The mass communication activities of the Luhansk region's television companies in different historical periods have shown their ability to maintain the regional media field, the diversity and variety of content. However, the media sphere was not devoid of Soviet party ideology (1958-1991), with its subsequent post-Soviet modification and political layering (1991-2004) of anti-Ukrainian forces; with the saturation (2004-2014) of the information space with non-Ukrainian information flows and the promotion of symbols, worldview and philosophical concepts of the updated Soviet ideology – the «Russkiy mir» and its further functioning (2014-2022) in the conditions of real military operations in the East of Ukraine.

Significance. During the ongoing war, Ukraine's experience can be used in research on Russian information interference, inciting enmity, hatred between peoples, promoting narratives in the Ukrainian and international information space, verifying the criteria for distinguishing between information destructive to democracy and a valid expression of freedom of speech, and creating an international platform for exchange information about threats, misinformation, narratives and their rapid leveling.

Keywords: regional television, information war, media space, content, information flows, hybrid war.